

ПРИРОДНІ ГЕОТЕРМАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА: ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЕНЕРГОРЕСУРС

Курепін В. М., к.е.н, доц., e-mail: kypins@ukr.net
Миколаївський національний аграрний університет

Актуальність дослідження. Альтернативні джерела енергії набувають все більшого значення та популярності. Сьогодні маємо широкий вибір доступних варіантів, але є питання. Яке альтернативне джерело енергії найкраще підходить для потреб. Для відповіді на це питання необхідне аналіз видів альтернативних джерел енергії, їхніх плюсів та мінусів, зупинимося на природних геотермальних джерелах.

Мета досліджень. Проаналізувати унікальний набір переваг і недоліків геотермальних джерел енергії, різних факторів: місце розташування, потреби в енергії тощо. На основі аналізу прийняти обґрунтоване рішення щодо можливості та потрібності використання такої енергетики в Україні.

Основні матеріали досліджень. Технологію отримання електрики в промислових масштабах, що від вугільній ТЕС, що від сучасній АЕС можна вважати однаковою, Різниця в тому, що обертання турбіни генератора потужним потоком гарячої пари від води, що скипіла через примусове розігрів в ТЕС відбувається за рахунок спалювання вугілля, а в реакторі АЕС кип'ятять ТВЕЛі, які нагріваються в результаті керованої ланцюгової реакції. Це найстаріший і найпопулярніший на сьогоднішній день метод отримання електрики [1].

Людство, ще на початку минулого століття зрозуміло и почало використовувати пари природних геотермальних джерел (1904 рік італієць П'єро Джинорі Конті, перша у світі геотермальна електростанція). Використання природного тепла планети для отримання пари - це і є геотермальна енергетика [2]. Розглянемо детальніше. Тверде ядро Землі знаходиться на глибині близько 5100 км, температура поверхні ядра дорівнює приблизно 6000 °С. При наближенні до земної кори температура поступово знижується. Кожні 100 метрів на певній ділянці земної товщі відбувається зміна температури, у середньому це 3 °С (геотермічний градієнт).

Температурний градієнт, залежно від регіону, змінюється, наприклад, є регіони де на горизонті 12 км було зафіксовано температуру 220 °С (Кольська надглибока свердловина), у деяких достатньо пробурити від кількох сотень метрів за кілька кілометрів (від 0,5 до 3 км, штат Орегон, США, Південна Африка). Звідси висновок: хорошу геотермальну станцію будь-де не побудуєш. Треба переконатися що ділянка знаходиться в місці, де сильна геологічна активність (відбуваються землетруси, є діючі вулкани).

Залежно від джерела геотермальної енергії є види геотермальних електростанцій [3]. Розберемося, які вони бувають: а) гідротермальні станції - якщо є відповідне джерело пари, буде діяти спрощена схема гідротермальної електростанції прямого циклу - по трубі піднімається гаряча пара, яка розкручує турбіну генератора, а потім спрямовується в атмосферу. Якщо з свердловини б'є пароводяні суміші з температурою вище 150 °С, то буде потрібно станція комбінованого циклу; б) петротермальні станції - закачування води в глибоку свердловину з розігрітою породою, де рідина перетворюється на пару і повертається назад на турбіну електростанції.

Компактність та зручність, важливий плюс геотермальних електростанцій. Електропостачання для складних районів та віддалених областей із ізольованою інфраструктурою завдання непросте [4]. Воно ускладнюється ще більше при транспортній недоступності, рельєфі який може не підходить для будівництва традиційних електростанцій. Технологія будівництва проста: теплоносій береться із землі, машинний зал з турбіною, генератором та градирнею будуються на поверхні та займають дуже мало місця. Навіть у гористій місцевості для геотермальної електростанції знадобиться невелика ділянка (приблизно 400 м²) і автомобільна дорога.

Ще одним плюсом геотермальних електростанцій є їхня екологічність. Функціонування геотермальної станції практично нешкідливе, викид вуглекислого газу в атмосферу оцінюється в 45 кг CO₂ на 1 кВт/ч виробленої енергії. Для порівняння, зокрема: на ту ж кіловат-годину у нафтових припадає 840 кг CO₂, у вугільних станцій - 1000 кг, газових – 469 кг.

Можливість паралельного видобутку корисних копалин є ще одною позитивною характеристикою геотермальних електростанцій. На деяких енергоблоках ГеоТЕС вже давно добувають газу і метали, розчинені в пароводяній суміші, що надходить з-під землі.

Але є і недоліки: робоча рідина - небезпечна. Не та, що виробляється ГеоТЕС, додаткових токсичних викидів немає, лише невеликий обсяг вуглекислого газу. Справа в тому, що підземні води та пара, це суміш із земних глибин, яка насичена газами та важкими металами властивими конкретній ділянці земної кори: миш'як, аміак, свинець, сірка, кадмій, цинк, фенол, бор тощо. У деяких випадках в атмосферу або водоймища трубами до ГеоТЕС тече вражаючий коктейль, який може викликати локальну екологічну катастрофу.

Уникати локальних екологічних катастроф допомагає дотримання екологічної безпеки [5]. Відправляючись в атмосферу, пар ретельно фільтрується від металів та газів, а конденсат закачується назад у свердловину. Але геотермальна станція в разі позаштатних ситуацій чи навмисного порушення технічного регламенту може нанести довікільню певної шкоди. Є інші недоліки, такі як: висока вартість за кіловат, відносно низька потужність, але екологічна безпека повинна бути надійною.

Висновок. Отже, прагнення нашої держави здійснити «зелений перехід» прискорює процес переходу на різні форми відновлюваної енергії, у тому числі і на потенціал геотермальної енергії. Україна має всі необхідні передумови, вона ставить за мету стати енергетично незалежною державою і досягти цілей кліматичної нейтральності.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бацуровська І. В. Особливості децентралізованих систем електропостачання на базі сонячних панелей // Стратегічні орієнтири розвитку науки, освіти, технологій і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 5 листопада 2022 р.): у 2 ч. Біла Церква : ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 31-32. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13359>.

2. Курепін В.М. Марченко Д.Д. Сучасні технології захисту навколишнього середовища від впливу сонячних електростанцій. Modern Economics. 2024. № 44(2024). С. 79-84. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-13).

3. Орешко К. Ф. Кліматично нейтральні малі та середні бізнес-компанії: уникнути, зменшити, компенсувати. Екологія, природокористування та охорона навколишнього середовища: прикладні аспекти : матеріали VII всеукраїнської науково-практичної заочної конференції (м. Київ, 17 травня 2024 р.). Київ : МДУ, 2024. С. 34-37. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18296>.

4. Курепін В. М., Іваненко В. С. Екологія та війна, погляд через минуле у майбутнє, глобальні виклики, загрози // Ekologia i racjonalne zarzadzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.). Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 265-275. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16200>.

5. Batsurovska I., & Kurepin V. (2024). Prospects for the use of wind power plants: advantages and environmental safety. Traditions and new scientific strategies in the context of global transformation of society. Baltija Publishing, 1, 34-55. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-406-1-2>.